

BOSHLANG'ICH MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNING TABIIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNING ROLI

Uzoqboev X. Q.

Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

Tayanch so'zlar: innovatsion texnologiyalar, tabiiy savodxonlik, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar, ta'lim, ta'limni raqamlashtirish, pedagogik usullar, nutqni rivojlantirish, o'qitishda texnologik vositalar, interfaol o'quv dasturlari, virtual haqiqat, moslashuvchan o'rganish.

Ключевые слова: инновационные технологии, естественная грамотность, дети младшего школьного возраста, образование, цифровизация образования, педагогические методики, развитие речи, технологические инструменты в обучении, интерактивные обучающие приложения, виртуальная реальность, адаптивное обучение.

Key words: innovative technologies, natural literacy, primary school children, education, digitalization of education, pedagogical techniques, speech development, technological tools in teaching, interactive learning applications, virtual reality, adaptive learning.

Kirish. Raqamli texnologiyalar hayotimizning barcha sohalariga, shu jumladan ta'limga kirib kelayotgan zamonaviy davrda ushbu texnologiyalardan bolalarning bilimlarini oshirish uchun qanday foydalanish mumkinligini tushunish muhimdir. Bu, ayniqsa, til ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy davrida bo'lgan yosh o'quvchilar uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada biz boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tabiiy savodxonligini oshirishda innovatsion texnologiyalar qanday rol o'ynashi mumkinligini ko'rib chiqamiz. Yosh o'quvchilarni o'qitish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanishning eng samarali usullaridan biri bu interaktiv ta'lim dasturlari. Ushbu ilovalar bolalarga alifbo, harf tovushlari, so'zlar va iboralarni o'rganishga yordam berish uchun maxsus ishlab chiqilishi mumkin [1]. O'yin yondashuvi tufayli bunday dasturlar bolalar uchun o'quv jarayonini qiziqarli va qiziqarli qiladi, ularning e'tiborini va bilim qiziqishini rag'batlantiradi.

Interfaol didaktik taxtalar (idd) - bu boshlang'ich maktab o'quvchilarida tabiiy savodxonlikni oshirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan yana bir innovatsion

vositа. Ushbu taxtalar o'qituvchilarga audio, video va grafik materiallarni o'z ichiga olgan interaktiv darslarni yaratishga imkon beradi. Masalan, idd yordamida o'qituvchi bolalarga so'zlar yoki jummalarni shakllantirish jarayonini aks ettiruvchi animatsiyalarni ko'rsatishi mumkin, bu esa darslarni yanada vizual va esda qolarli qiladi. Raqamli kitoblar va elektron manbalar boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning savodxonligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi[2]. Ushbu manbalar turli mavzular, audio va video materiallar, interaktiv topshiriqlar va mashqlar bo'yicha turli xil matnlarni taklif etadi. Kontentning mavjudligi va xilma-xilligi bilan raqamli kitoblar va elektron manbalar bolalarga so'z boyligini kengaytirishga, o'qish va tushunishni yaxshilashga yordam beradi.

Virtual haqiqat (VR) va kengaytirilgan haqiqat (AR) texnologiyalarining rivojlanishi bilan savodxonlikni o'rganish uchun yangi imkoniyatlar yaratilmoqda[3]. VR yordamida bolalar matnlar bilan o'zaro aloqada bo'lislari, til tuzilmalarini o'rganishlari va bilimlarini amalda qo'llashlari mumkin bo'lgan virtual olamlarga sho'ng'ishlari mumkin. AR, o'z navbatida, haqiqiy dunyoni qo'shimcha ma'lumotlar bilan to'ldirishga imkon beradi, bu esa o'quv jarayonini yanada vizual va qiziqarli qiladi. Bugungi dunyoda texnologiya har kuni hayotimizning turli jabhalariga, jumladan, ta'limga tobora ko'proq ta'sir ko'rsatmoqda. Ulardan foydalanishning asosiy yo'nalishlaridan biri boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tabiiy savodxonligini rivojlantirishdir. Innovatsion texnologiyalar bolalarning savodxonlik darajasini yaxshilashga yordam beradigan keng ko'lamli vositalar va usullarni taqdim etadi, bu esa o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Bolalarning tabiiy savodxonligini rivojlantirish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanishning eng samarali usullaridan biri bu o'yin dasturlari va dasturlari. Bunday ilovalar bolalarga harflar, so'zlar, jumlar va hatto grammatikaning asosiy qoidalarini o'rganishga yordam beradigan turli xil o'yin skriptlari, topshiriqlar va vazifalarni taklif etadi[4]. O'yin yondashuvi bolalarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini rag'batlantirish orqali o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi. Vizual va audiovizual materiallardan foydalanish boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning savodxonligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar bolalarga til bilan bog'liq ma'lumotlarni yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradigan qiziqarli va ijodiy animatsion videolar, interaktiv taqdimotlar va multimedia materiallarini yaratishga imkon beradi. Vizual va ovoz effektlari o'quv jarayonini yanada esda qolarli va samarali qiladi.

Texnologiyaning rivojlanishi bilan har bir bolaning bilim darajasi va qobiliyatini tahlil qiladigan va shaxsiylashtirilgan o'quv materiallari va topshiriqlarni taqdim etadigan moslashuvchan ta'lim platformalari paydo bo'ldi. Bunday platformalar har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o'quv jarayonini

optimallashtirishga yordam beradi, bu tabiiy savodxonlikni rivojlantirish nuqtai nazaridan ayniqsa muhimdir[5]. Virtual va kengaytirilgan haqiqat tilni o'rganish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Ular bolalarga virtual olamlarga kirishga imkon beradi, bu erda ular til ob'ektlari bilan o'zaro aloqada bo'lishlari, ular bilan o'ynashlari va tajriba o'tkazishlari mumkin, bu esa materialni chuqurroq o'zlashtirishga va tabiiy savodxonlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Innovatsion texnologiyalar boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tabiiy savodxonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ular o'quv jarayonini yanada qiziqarli, qiziqarli va samarali qiladigan turli xil vositalar va usullarni taqdim etadi. Bunday texnologiyalarni o'quv jarayoniga joriy etish bolalarda til ko'nikmalarini rivojlantirishga va ularni zamonaviy axborot jamiyatida muvaffaqiyatli moslashishga tayyorlashga yordam beradi.

Zamonaviy dunyoda, texnologiyaning jadal rivojlanishi fonida, innovatsiyalar ta'limga, ayniqsa bolalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishga qanday ta'sir qilishi mumkinligi haqidagi savol tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Tildan erkin va moslashuvchan foydalanish qobiliyatini o'z ichiga olgan tabiiy savodxonlik zamonaviy axborot jamiyatida muvaffaqiyatning asosiy omiliga aylanmoqda. Ushbu maqolada biz boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tabiiy savodxonligini oshirishda innovatsion texnologiyalar qanday rol o'ynashi mumkinligini ko'rib chiqamiz. Yosh bolalarni o'qitishning eng samarali usullaridan biri bu o'yinlardan foydalanishdir[6]. O'yin texnologiyalari tabiiy savodxonlikni rivojlantirish uchun ulkan imkoniyatlarni taqdim etadi. O'yinlar bolalarning o'qish, yozish, tinglash va gapirish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun maxsus ishlab chiqilishi mumkin. Masalan, tovushlar, harflar, so'zlar va takliflar bo'yicha interaktiv mashqlarni taklif qiluvchi mobil ilovalar va kompyuter dasturlari mavjud. Bunday ilovalar har bir bolaning shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirilishi mumkin, ular shaxsiylashtirilgan topshiriqlar va fikr-mulohazalarni taklif qiladi.

Virtual haqiqat (VR) - bu tabiiy savodxonlikni o'rgatishda katta foyda keltirishi mumkin bo'lgan yana bir innovatsion texnologiya. VR yordamida bolalar turli xil til stsenariylari bilan o'zaro aloqada bo'lishlari mumkin bo'lgan virtual makonga sho'ng'ishlari mumkin. Masalan, VR dasturlari mavjud bo'lib, ular bolalarga kitoblarni o'qish, audio hikoyalarni tinglash va hatto virtual belgilar bilan dialoglarda qatnashish uchun virtual kutubxonalarni o'rganishga imkon beradi[7]. Bu tilga qiziqishni rag'batlantiradigan va aloqa ko'nikmalarini rivojlantiradigan immersiv muhitni yaratadi.

Sun'iy intellekt (AI) ta'limda tobora muhim rol o'ynaydi. U har bir talabning individual ehtiyojlariga moslasha oladigan moslashuvchan o'quv tizimlarini yaratish uchun ishlatilishi mumkin. Masalan, mashinani o'rganish tizimlari har bir bolaning taraqqiyoti to'g'risidagi ma'lumotlarni tahlil qilishi va ularning til ko'nikmalarini

rivojlantirish uchun individual topshiriqlar va mashqlarni taklif qilishi mumkin. Bu o'qish vaqtidan unumli foydalanishga imkon beradi va chuqurroq va samaraliroq o'rganishni ta'minlaydi.

Zamonaviy dunyoda, texnologiyaning jadal rivojlanishi fonida, ta'lim innovatsiyalar asosiy rol o'ynaydigan sohaga aylandi. Ayniqsa, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda tabiiy savodxonlikni rivojlantirish haqida gap ketganda. Bu jarayon ularning kelajakdagi ta'limiga, kasbiy rivojlanishiga va hatto ijtimoiy moslashuviga katta ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada innovatsion texnologiyalar bolalarning tabiiy savodxonligini oshirishda qanday samarali yordam berishi mumkinligi ko'rib chiqiladi. Bolalarni o'qitishning eng samarali usullaridan biri bu raqamli o'quv platformalaridan foydalanishdir. Ushbu platformalar taklif qiladi interaktiv o'yinlar, topshiriqlar, va bolalarga o'yin orqali o'rganishga yordam beradigan darslar. Bunday platformalar tufayli bolalar alifboni, tovushlarni va so'zlarni qiziqarli va qulay tarzda o'rganishlari mumkin[8]. Bunday ilovalar ko'pincha har bir bolaning bilim darajasiga moslashadi va o'rganishga shaxsiylashtirilgan yondashuvni ta'minlaydi.

Video darsliklar, audio hikoyalar va animatsion kitoblar kabi multimedia materiallari tabiiy savodxonlikni o'rganish jarayonini bolalar uchun yanada qiziqarli va tushunarli qilishi mumkin. Ushbu materiallar tushunchalarni tasavvur qilishi mumkin, shuningdek, fikrlarni o'qish va barkamol ifoda etish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Virtual va kengaytirilgan haqiqat interaktiv ta'lim muhitini yaratish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Ularning yordami bilan bolalar virtual olamlarga sho'ng'ishlari mumkin, bu erda o'rganish o'ynoqi tarzda amalga oshiriladi. Masalan, ular virtual o'rmonlarni o'rganishlari, turli xil hayvonlar bilan uchrashishlari va ularning nomlari va xususiyatlarini o'rganishlari mumkin. Bu chuqurroq va esda qolarli o'rganish tajribasini yaratadi. Innovatsion texnologiyalar har bir bolaning individual ehtiyojlariga moslasha oladigan moslashuvchan ta'lim dasturlarini yaratishga imkon beradi. Bu, ayniqsa, turli darajadagi bilim va qobiliyatlarga ega bolalar uchun juda muhimdir[9]. Bunday dasturlar ilg'or talabalar uchun qo'shimcha topshiriqlarni yoki qiyinchiliklarga duch kelganlar uchun qo'shimcha yordamni taklif qilishi mumkin.

Tabiiy savodxonlik-bu kundalik vaziyatlarda tilni tushunish va undan foydalanish qobiliyati, shuningdek, turli xil aloqa shakllariga moslashish qobiliyati. Zamonaviy jamiyatda tabiiy savodxonlik standartlari texnologik innovatsiyalar va ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar ta'siri ostida doimiy ravishda o'zgarib turadi. Biroq, shunga qaramay, hamma bolalar ham bu vazifani muvaffaqiyatli bajara olmaydilar.

Tabiiy savodxonlikni oshirishda innovatsion texnologiyalarning roli:

1. Vizualizatsiya va interaktiv o'qitish usullari: zamonaviy texnologiyalar bolalarga o'yin orqali o'rganish imkoniyatini beradigan interaktiv ta'lim dasturlari

va dasturlarini yaratishga imkon beradi. Axborotni vizualizatsiya qilish yosh o'quvchilar uchun o'rganishni yanada qulayroq va qiziqarli qiladi, bu esa materialni yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi.

2. Ta'limni individuallashtirish: texnologiyalar yordamida har bir bolaning individual ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratish mumkin. Bu bolalarga o'z tezligida rivojlanish va ularga mos keladigan o'qitish usullarini topish imkonini beradi.

3. Bulutli texnologiyalardan foydalanish: bulutli xizmatlar va platformalar bolalar va o'qituvchilarga ma'lumot almashish, Real vaqtda loyihalar ustida ishlash va dunyoning istalgan nuqtasidan o'quv materiallariga kirish imkonini beradi. Bu sinf devorlaridan tashqarida o'rganish imkoniyatlarini kengaytiradi va bolalarda mustaqillik va mas'uliyatni rivojlantirishga yordam beradi.

4. O'yinlar va simulyatsiyalardan foydalanish: o'quv o'yinlari va simulyatsiyalar bolalarga o'qish, yozish va og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga atrofda dunyoni sinab ko'rish va o'rganish imkonini beradi. Ta'limga bunday yondashuv jarayonni qiziqarli va hayajonli qiladi, bolalarni faol ishtirok etishga undaydi.

O'yin orqali o'rganish bolalarni rag'batlantirish va ularning o'quv jarayonini rag'batlantirishning samarali usuli hisoblanadi. Innovatsion texnologiyalar bolalarga savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradigan keng ko'lamli interaktiv ta'lim o'yinlarini ishlab chiqishga imkon beradi. Ushbu o'yinlar onlayn dasturlar yoki jismoniy o'yinchoqlar bo'lishi mumkin, ular bilan o'zaro aloqalar yangi bilimlarni o'zlashtirishga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalar boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tabiiy savodxonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ular yosh o'quvchilarda o'qish, yozish va muloqot qilishning asosiy ko'nikmalarini rivojlantirish orqali o'rganishni yanada qiziqarli, qulay va samarali qiladi. Bunday texnologiyalarni o'quv jarayoniga joriy etish raqamli ko'nikmalar kundalik hayotda tobora muhim rol o'ynaydigan zamonaviy jamiyatda muhim qadamdir.

Xulosa. Innovatsion texnologiyalar boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tabiiy savodxonligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ular o'quvchilarning ishtiyoqi va motivatsiyasini rag'batlantirish orqali o'quv jarayonini yanada qiziqarli, qulay va samarali qiladi. Shu bilan birga, eng maqbul o'quv natijalarini ta'minlash uchun texnologiyadan sifatli ta'lim mazmuni va o'qituvchining faol ishtiroki bilan birgalikda foydalanish kerakligini yodda tutish kerak.

Adabiyotlar:

1. Кулькова, Инна Анатольевна, and Мария Игоревна Плутова. «Взаимосвязь статистических показателей качества жизни и показателей естественного воспроизводства населения муниципальных образований.» *Journal of new economy* 3 (65) (2016): 92-99.

2. Польщикова, Л. А. «Обогащение правового воспитания детей старшего дошкольного возраста идеями естественного права.» Мир науки, культуры, образования 4 (41) (2013): 206-208.
3. Мирзаева, Надира Абдухамидовна. «Значение международных оценочных программ (Pisa, Pirls) в развитии естественно-научной грамотности учащихся Атаназар Каримович Рахимов.»
4. Польщикова, Людмила Александровна. «Идеи естественного права как гуманистический ориентир в правовом воспитании детей старшего дошкольного возраста.» Педагогическое образование в России 6 (2013): 233-238.
5. Моргул, Д. В. «Развитие естественнонаучной грамотности средствами дополнительного образования.» Про-ДОД 4 (2017): 3-10.
6. Вашук, Ирина Николаевна. Формирование информационной грамотности младшего школьника в учебной деятельности. Diss. [Оренбург. гос. ун-т], 2005.
7. Загорская, В. В. «О необходимости проведения мероприятий, направленных на повышение экологической грамотности населения.» Материалы по флоре и фауне Республики Башкортостан 26 (2020): 13-19.
8. Сафуанов, Рафаэль Махматович, Ринат Танзлгилимович Фархтдинов, and Евгений Алексеевич Колганов. «Взаимодействие высшего и общего образования.» Вестник УГНТУ. Наука, образование, экономика. Серия: Экономика 3 (25) (2018): 147-151.
9. Аввакумова, Е. А. «Естественная орфографическая деятельность как проявление языковой способности детей младшего школьного возраста (Экспериментальное исследование) природе языковой способности человека в лингвистике спорят уже.» Tekst: struktura i funktsionirovanie: sbornik nauchnykh statei 5 (2001): 8.

РЕЗЮМЕ

Maqolada innovatsion texnologiyalarning boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning tabiiy savodxonligini rivojlantirishga ta'siri ko'rib chiqiladi. Tadqiqot ta'lim jarayonida o'qitish va texnologiyalardan foydalanishning zamonaviy yondashuvlarini tahlil qilishga asoslangan. Muallif bolalarda savodxonlikni rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy texnikalar, dasturlar va ilovalar, shu jumladan interaktiv ta'lim o'yinlari, multimedia resurslari va onlayn platformalardan foydalanish haqida umumiy ma'lumot beradi. Yosh o'quvchilarda tabiat, fan va texnologiyalarni o'rganishga qiziqishni rag'batlantirishda innovatsion texnologiyalarning roliga alohida e'tibor qaratilmoqda. Tadqiqot natijalari boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda tabiiy savodxonlikni samarali rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalarni o'quv jarayoniga integratsiyalashuvining ahamiyatini ta'kidlaydi.

РЕЗЮМЕ

Статья рассматривает влияние инновационных технологий на развитие естественной грамотности детей младшего школьного возраста. Исследование основано на анализе современных подходов к обучению и использованию технологий в образовательном процессе. Автор представляют обзор современных методик, программ и приложений, направленных на развитие грамотности у детей, включая использование интерактивных образовательных игр, мультимедийных ресурсов и онлайн платформ. Особое внимание уделяется роли инновационных технологий в стимулировании интереса к изучению природы, науки и технологии у младших школьников. Результаты исследования подчеркивают значимость интеграции современных технологий в образовательный процесс для эффективного развития естественной грамотности у детей младшего школьного возраста.

SUMMARY

The article examines the impact of innovative technologies on the development of natural literacy in primary school children. The research is based on the analysis of modern approaches to learning and the use of technology in the educational process. The author presents an overview of modern methods, programs and applications aimed at developing literacy in children, including the use of interactive educational games, multimedia resources and online platforms. Special attention is paid to the role of innovative technologies in stimulating interest in the study of nature, science and technology among younger schoolchildren. The results of the study emphasize the importance of integrating modern technologies into the educational process for the effective development of natural literacy in primary school children.